

Владислав Авраменко

аспірант кафедри філософії

Полтавського національного педагогічного

університету імені В. Г. Короленка

(м. Полтава, Україна)

ПЕРЕДУМОВИ ІННОВАЦІЙНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Передумови соціокультурних змін – це багаторівневий процес. Він має безліч різних аспектів, кожен з яких може стати самостійним предметом дослідження соціальної динаміки, і увагу дослідників може бути зосереджено то на одному, то на іншому його аспекті. Аспекти соціокультурного зміни, що знаходяться в центрі уваги сьогодні, вже не ті, що інтенсивно вивчалися в XVIII і XIX століттях. Загальнонаукова думка XVIII і XIX століть була зайнята переважно вивченням різноманітних лінійних тенденцій розвитку, що розгортаються в часі і в просторі. Вона оперувала головним чином поняттям людства взагалі і прагнула відшукати «динамічні закони еволюції і прогресу» [7, с. 113], що визначають магістральний напрям людської історії. Порівняно мало уваги приділялося соціокультурним процесам, що повторювалися в різних суспільствах. На противагу інтересу, який домінував в XVIII і XIX століттях, головний інтерес філософії суспільних і гуманітарних дисциплін в XX столітті змістився в бік вивчення соціокультурних процесів і зв'язків, що залишаються незмінними всюди і завжди або повторюваних в часі і просторі або в часі і просторі ритмів флуктації, осциляцій, «циклів» і їх періодичності [8, с. 226].

Типові в цьому сенсі концепції Гердера, Фіхте, Канта й Гегеля. І Гердер і Кант бачили головну тенденцію історичного процесу в прогресивному скороченні насильства і воєн, стабільному розширенні сфери світу й зростанні справедливості, розуму й моральності. Для Фіхте людська історія в цілому представляє собою послідовність 5 стадій – дедалі повнішу реалізацію свободи, істини, справедливості і краси. За Гегелем, основний напрямок історичного процесу полягає в прогресуючому зростанні свободи: «Від свободи для нікого на зорі людської історії, через стадії свободи для одного, свободи для деяких закінчуючи свободою для всіх» [8, с. 189].

Більшість соціологів і вчених-суспільствознавців XIX століття зводили вивчення динаміки соціокультурних явищ навіть у чисто фактографічних дослідженнях головним чином до виявлення і визначенню різних лінійних тенденцій, послідовних стадій розвитку, історичних тенденцій і законів еволюції досліджуваних явищ. У цих та інших суспільних і гуманітарних науках гучно «відкривалися» все нові і нові вічні історичні тенденції та їх стадії розвитку: від фетишизму або тотемізму до монотеїзму і іррелігійності; від релігійних і магічних забобонів до раціонального наукового мислення; від етичної дикості до

розумної моральної людини; від первісного каліцтва до зростаючої і всевдосконалюваної краси і т.д. і т.п. Соціологія і всі суспільствознавчі науки ХХ століття знайшли вивчення ритмів, циклів, темпів і періодичності більш продуктивним, що дає більш багаті і певні результати, ніж пошуки одвічних історичних шляхів розвитку, якими вони займалися в ХІХ столітті. Чи не залишається сумнівів, що ритми і повторювані процеси будуть вивчатися ще ретельніше, старанніше, інтенсивніше в наступні десятиліття і, цілком ймовірно, на цьому шляху громадські науки чекають набагато більші досягнення, ніж в ХІХ столітті. Так почалися основні зміни у вивченні «що таке» соціальна динаміка, що відбулися в соціокультурній думці ХХ століття в порівнянні з ХІХ. Відомий французький соціолог Абраам Моль розглядає консолідацію і мінливість соціальних, економічних, політичних систем в соціальному часі і соціальному просторі як необхідна умова існування культури. При цьому свої регулятивні та інтегративні функції, як вважає Моль, сучасна культура може реалізовувати в рамках чотирьох основних моделей: демагогічної, догматичної, культуролістичної і соціодинамічної [6, с. 73]. Демагогічна модель розглядає процес соціального і культурного впливу на суспільство з позиції економічної і споживчої поведінки. Догматична модель також націлена на регуляцію поведінки людей (але не економічної, а політичної та ідеологічної), здійснювану за допомогою різних маніпулятивних технологій і прийомів впливу. Суть культуролістичної моделі полягає в тому, щоб сформувати у кожного індивіда свого роду «хорошу вибірку» з загальнолюдської гуманітарної культури. Соціодинаміка сучасного культурного процесу має, за поданнями Моля, явно виражену тенденцію переходу від класичної «гуманітарної культури» індустріальних товариств до «мозаїчної культури» постіндустріальних, інформаційних суспільств. Якщо перша носить в основному чітко вибудований і ієрархічний характер, то друга має скоріше мережеву природу, утворюючи свого роду «соціокультурну таблицю», в якій хаотично перемішані елементи що її утворюють. Саме тому жодна модель соціокультурного впливу, як вважає Моль, що не реалізується в чистому вигляді. Кожна з них створює певний «контур» соціокультурної взаємодії, яка визначає весь культурний цикл розвитку [6, с. 82].

У той же час циклічність соціокультурної динаміки не означає будь-яку фатальну визначеність, детермінованість і жорстку заданість тієї чи іншої фази суспільного розвитку. В абсолютному вираженні і в чистому вигляді, як показано в концептуальній моделі Кондратьєва [8, с. 46], не існує тільки одних спадів або підйомів. Регрес в одному секторі суспільної системи супроводжується прогресом в іншому, рецесія в одній галузі соціальної життя – зростанням і відродженням в іншій. Таким чином, в рамках циклічної моделі розвитку вибудовується пояснювальна гіпотеза дії механізму соціокультурної

динаміки як свого роду «мотора», «локомотива», що забезпечує безперервний рух суспільства від одного стану до іншого.

Ряд соціологів і суспільствознавців, розмірковуючи таким чином, протягом останніх 20 років намагаються створити систематичну теорію соціокультурної причинності. Деякі з них спробували застосувати цю теорію до конкретного аналізу соціокультурних систем – як широких, так і вузьких, не уникаючи навіть передбачень, що стосуються подальшого розвитку цих малих і великомасштабних соціокультурних процесів.

Список використаних джерел

1. Алешина И. Постиндустриальное общество и международные коммуникации. *Международное сотрудничество*. 2000. №1. С. 22-26.
2. Вершинская О. Н. Информационно-коммуникационные технологии и общество. Москва: Наука, 2007. 203 с.
3. Гальчинський А. С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти: Наук. вид. Київ: Либідь, 2006. 312 с.
4. Журавлева И. А. Информационное общество: учебное пособие. Иркутск: Издво Иркут. гос. ун-та, 2013. 141 с.
5. Маруховський О. О. Метаморфози влади в умовах формування інформаційного суспільства (за Е. Тоффлером). *Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип. 29. С. 652-657.
6. Моль А. Социодинамика культуры. Москва: Политиздат, 1973. 341 с.
7. Соловьёв, А. В. Динамика культуры информационной эпохи: монография. Рязань, 2009. 228 с.
8. Соціально-економічні проблеми інформаційного суспільства: монографія / під ред. Л. Г. Мельника, М. В. Брюханова. Вип. 2. Суми: Університетська книга, 2010. 896 с.
9. Уэбстер Ф. Теории информационного общества. Москва: Аспект Пресс, 2004. 400 с.

Марина Байцур

*студентка Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцент В. Дмитренко)
(м. Полтава, Україна)*

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

На базі комп'ютерної грамотності формується інформаційна культура, яка може розглядатися у зв'язку з рівнем розвитку суспільства, характеристиками мислення особистості. Тут мається на увазі буквальне й актуальне розуміння культури. Це, передусім, етика використання комп'ютера в контексті загальнолюдських цінностей.

Інформаційна культура може розглядатися як складова частина загальної культури, орієнтована на інформаційне забезпечення людської діяльності.